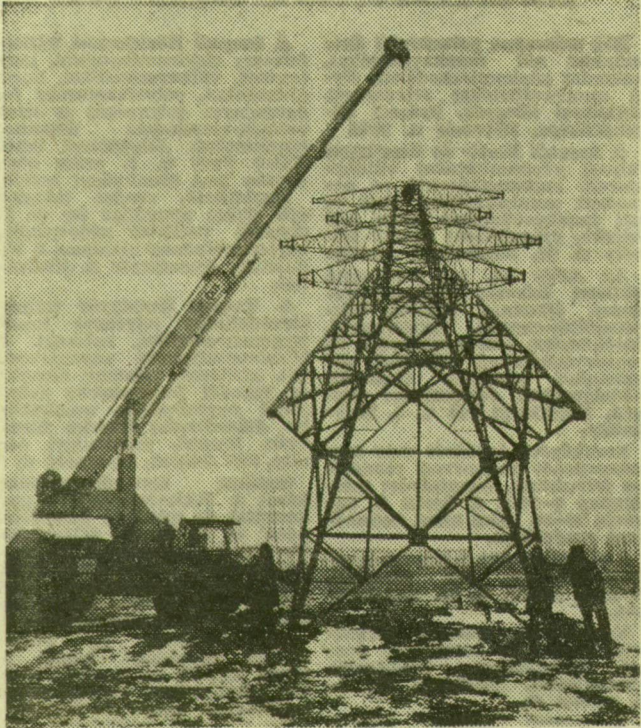

Épül a távvezeték

Sajószögednél építik a Munkács—Göd 400 kV-os távvezeték leninvárosi leágazását. A 42 méter magas, 13,5 tonna súlyú tartóoszlopokat a földön szerelik össze, és egy speciális daru segítségével állítják fel. Ezzel egyidőben a sajószögedi csomópont közelében áthelyezik néhány kisebb távvezeték nyomvonalát is. Képviselet: Speciális daru segítségével egy darabban állítják helyére a 120 kV-os távvezeték tartóoszlopát.

SÓTÖRŐK

Fluórozzák a sót Szegeden. A hírt a hétköznapi emberek egykedvűen fogadják. Talán azt gondolja, ezt így illik. Jómagam is a világ legtermészetesebb dolgának tartottam, a műveletet, amíg nem okozott fel a tudós magyarok. Először, amikor betoppantam a szegedi fogklinikába, elcsodálkoztam, hogy két fiatal ember úgy tesz, mintha sóban lennének. Egy falapáccsal ütötték-vágták az öklömmel a sódarabokat. A helyiséget megtöltötte a szálló por. Amint nagyobbakat csaptak a kőemlére száradt anyagra, fehér felhő tarka el arcukat. A kemény fizikai munkával naponta öt mázsát puhítanak meg és ebből jut a deszki, mihályteleki, röszei, gyálaréti családok asztalára. Ezenkívül sok folyadékot isznak, védőtálat kapnak és úgy érzik délután, mintha ólomdarab húzná a kezüket.

A felsorolás ezzel be is fejeződik, ha a szoba közepén nem állna egy furcsa gép, ahová a sót beöntik.

A szerkesztő szabályos időközönként fluórt spriccel a fémek porra, amit azután zocskókba csomagolnak és a papírt különleges jelzéssel látják el. Mindezt nem csinálnák, ha fogainkra nem törne az a veszedelem, amit szuvasodásnak neveznek.

Már a kisgyermeküket is arra figyelmeztetik az óvónők, hogy ne egyenek sok cukorkát, mert elromlanak a fogaik. E példabeszédben nagy igazság van, de a helyzet sokkal bonyolultabb. Amikor a XX. század elején egy amerikai hajóorvos különleges foltokat észlelt a gyerekek fogazatán, még nem sejtette, hogy a világ milyen hálás lesz ezért a felfedezéséért. A tökéletes magyarázattal azonban évtizedekig adósak maradtak az orvosok, kutatók.

Amerikában a harminc években derítették ki: egyes területeken nem, másutt pedig annál inkább jelentkeznek a fehér foltok a fogakon. Sőt arra is rájöttek, ha az ivóvízben megfelelő mennyiségű a fluor, akkor nem lesz foltos a fog, nem töredezik a fogzománc, jóval kevesebb a fogszuvasodás. Egy szkeptikus lélek rákérdezhetne, miért izgalmasak ezek a felfedezések.

Korunk statisztikája elképesztő. A 6—12 éves gyer-

kek fogainak csak egyötöde jó, míg 80 évvel ezelőtt 60 százalékát találták egészségesnek. Sajnos, napjaink helyzetét nehezíti, hogy kevés a szakorvos. Egy nemzetközi összehasonlításból kiderül, el vagyunk maradván a fogorvosképzéssel. Hazánkban egy fogorvosra 4500 lakos jut, Bulgáriában 2200, Dániában 1900, az NSZK-ban 1200, Csehszlovákiában 3200. De kedvezőtlenül alakult a fogklinikai helyek száma is. A szegedinek mindössze 15 betegágya van. És Dél-Magyarországon mást nem látunk hasonló intézményt. Mindent egybevetve a prevenció, a megelőzés főszereplője az egészségvédelemnek. Ezért is kell fluórozni a sót. De miért a sót?

Tíz évvel ezelőtt Szegeden hosszasan töprengtek azon, mit kezdjenek a fluórral. Pórbákoztak ecseteléssel, gondoltak a tablettára és kísérletképpen a tanárképző főiskola gyakorló általánosában a tejbe keverték. Végül is kiderült, ami nem automatikus cselekvés, az túl nehézkes és kevés haszonnal jár. Az ecsetelésre szorgalmasan kell járni, a tablettát elfelejtik bevenni és a tejet se szereti mindenki.

Gondoltak az ivóvíz fluórálására is, de ezt hamar elvetették mert rendkívül költséges és a kisközségekben nem lehet megcsinálni. Ugyanis nem vezetékves vizet isznak, tehát központi vízművek nincsenek. S, ekkor születt az az ötlet, hogy a sóval kell kísérletezni, mert az mindennap az asztalra kerül, mindenhová egyformán eljut és nem szükséges külön „szertartás”, hogy a szervezetbe kerüljön. Ete-nem csak sóval izletesek. Tudták arról, hogy Svájcban 1955 óta árusítják a fluórozott sót, igaz, ott minden előzetes kísérletezés nélkül került a forgalomba. A döntő momentum a vizsgálat elkezdesében az volt, hogy a fogszuvasodás úgy terjed, mint valami ragályos betegség. Így aztán 1966-ban a szegedi klinikán hozzákezdtek a só fluórozásához.

Először Deszkre, majd Röszeiké, Mihálytelekre és Gyálarétre szállították a fluórozott sót. A kezdeményezést mindenütt örömmel támogatták, amikor megtudták miről van szó. A kísérleti helyek közel esnek a klinikához, így állandóan

Befejeződött a cukorrépa-szállítás

A MÁV Szegedi Igazgatóságának munkaterületén befejeződött a cukorrépa-szállítás. Az őszi és a téli idényben mintegy 760 ezer tonna élelmiszeripari nyersanyagot továbbítottak a mezőhegyesi, a szolnoki, a sarkadi és az ercsi feldolgozó üzemekbe. Ez a mennyiség körülbelül húsz százalékkal több, mint a megelőző esztendőben volt.

A legnagyobb erőpróbát minden évben a cukorrépa fuvarozása jelenti. Amilyen ütemben jutottak túl a teheráru-szállítás e legnagyobb feladatán, olyan ütemben használták ki fokozatosan a felszabaduló vasúti kocsikat egyéb áruk továbbítására. Elsősorban a cement, a mész, a kavics és egyéb építőanyagok szállítása gyorsulhatott meg. A csúcsforgalmi időszakban példásan álltak helyt a vasút dolgozói. Igyekeztek, munkájukat nagymértékben segítette az eddig viszonylag kedvező időjárás.

szemmel tudják tartani a hatást, a következményeket. Ugyanis tíz év óta rendszeresen vizsgálják a fogazatot, fejlődést, súlyt, vérnyomást s analizálják a vizeletet. Szóregén, Tápén, Dorozsmán pedig azt kontrollálják, ha a fluórozott sót nem fogyasztják, akkor milyen arányú a gyerekek fogszuvasodása. Amit vártak, az eddig is bekövetkezett. Ötven százalékkal sikerült a gyerekek között csökkenteni a fogromlást. Az is kiderült, hogy Magyarországon a legjobb 350 milligramm fluórt keverni egy kilogramm sóhoz. A kísérlet még nem fejeződött be és a kutatók más területekre is kíváncsisággal figyelnek.

Még megválaszolatlan a kérdés, ha fluórozó vízzel öntöznek, milyen eredménnyel jár. Azt is szeretnék felderíteni, hogy a fluórozó gazdag vidékeken milyen arányú a fogromlás. No persze az annyit emlegetett fluor nem csodaszor. Attól nem lesz egyszerre minden felnövekvő nemzedéknek kifogástalan fogzománc, teljesen egészséges foga. Egymagában semmiféle varázslatra nem képes, és ezzel a vegyülettel nem győzhetjük le az új népbetegséget. Arra is kell gondolni, hogy a szájbán lejátszó bonyolult biokémiai folyamatoknak szánjunk szimpatikusabb perspektívákat. Itt illene felsorolni, amitől óva intenek bennünket az orvosok. Talán a legfontosabb: a megfelelő táplálkozás, az olyan étrend, amiben kevés a szénhidrát, cukorka, csokoládé, édesség. (A szuvasodást okozó baktériumok szaporodását segítik elő a szénhidrátok.) A szomorú statisztikát tudva nem lehet elégszer erre figyelmeztetni magunkat.

Halász Miklós

Mezőgazdasági termelési szerződéskötések

Országszerte megkezdődtek az 1976-ra szóló mezőgazdasági termelési szerződéskötési tárgyalások az érintett partnerek: a termelők, a felvásárló vállalatok és a feldolgozó üzemek kö-

Hol kezdődik az igazi takarékoság?

Bármennyire tiszteletre méltónak tartjuk is, hogy a vegyipari vállalatok az anyag- és energiatakarékoság jegyében hozott intézkedéseikkel tavaly 450 millió forintot tettek bele a népgazdaság pénztárába, meggyőződésünk: a cégek egy részénél csupán az egyensúlyt állították helyre, azaz véget vetettek a pazarlásnak. A takarékoság és a pocskolás megakadályozása ugyanis, bár ösztönöz, de kétféle teendő. Ott, ahol nem engedik sárba gyúrní a cementet, az épületszerelvényeket, ahol inkább bemennek a raktár mélyére, mintsem hogy kiadják a kéznél levő, de a szükséges méretet jóval meghaladó rúdacélt, csupán azt teszik, ami természetes. Ami természetes kellene, hogy legyen; útját állják a fölös felhasználásnak.

Mindenütt meglehetjük ezt? Sajnos, szó sincs erről. Ezért fogadjuk fenntartással azok büszkélkedését, akik nagy buzgalommal részletezik, mi mindent tettek a takarékoságért, ám némi faggatózás után kiderül, pusztán néhány lyukat tömtek be, ahol eddig a semmibe hullott anyag és energia. Be kell látnunk: hosszú éveken át a termelők — de a nem termelő területek szintén — csekély jelentőséget tulajdonítottak annak, mihez mennyit, s mit használnak fel. Elégé általános gyakorlat visszashozatása tehát a cél, azaz nem érhető el könnyen. Elengedhetlensége viszont vitathatatlan, mivel a termelés növekedése automatikusan gyarapítja az anyag- és energiaszükségletet. Ha ezt tetézi a fölös felhasználás, akkor megoldhatatlan feladat elé kerülünk.

Tavaly tizenhárommilliárd forint értékű műtrágyát juttatott a földbe a mezőgazdaság. Álljunk csak meg! Valóban maradéktalanul a földbe került e nagy summa ellenértéke? Ott és úgy, ahogyan a legcélszerűbb? A szakemberek számítása szerint a tárolási és egyéb veszteségek legkevésbé 10—15 százalékkal vámolják meg az évről évre növekvő műtrágyamennyiséget. Ehhez még adjuk hozzá a szakszerűtlen felhasználás, a fölös földbetevés becsült adatait, s akkor igazán meghökkenhetünk: az áru negyedét, forintban 3,2 milliárdot megtakaríthatnánk! Amihez először a szállítási, tárolási veszteségek fölszámolása szükséges, ám másodsorú, igazi takarékoságként az, hogy át gondolt, az agrokémia legújabb ismereteit és módszereit alkalmazó legyen a hasznosítás. Az elsőhöz elég az ellenőrzés szigorítása, s némely technikai feltétel megváltoztatása. A másodikként említett teendőkhöz viszont új módon gondolkozó szakemberek serege kell.

Példatárunk — s ez korántsem öröm — rendkívül gazdag. Bárhová tekintünk ugyanis, föllehetjük a réseket, nyílásokat, melyeken át veszendőbe megy az, ami mindannyiunk javát szolgálhatná. Jó dolog, hogy tervezők és gyártók napirendre tűzték a szerszámgepek előállításának anyag- és energiaigényét, illetve ezek mérés-kelését. Igen, akad itt is megtakarítási lehetőség. Még több azonban ott, ahol a termékösszetétel életkorát rögzítik a gyártási dokumentumok. Ezekből egyebek mellett kideríthetjük, hogy a hazánkban ma készített ún. egyetemes szerszámgepek teljes termelésén belül ötvennyolc százalékos arányt képviselnek azok a konstrukciók, amelyek életkora — a prototípus elfogadásától számítva — tizenegyet és húsz év között van! Vajon a munka társadalmi hatékonyságát tekintve nem itt lehet keresni az igazi megtakarítások forrásait? Hiszen a szerszámgepek nemzetközi árszínvonala a legutóbbi esztendőben átlagosan évenként nyolc-tíz százalékkal emelkedett. A magyar termékek exportárai ugyanakkor ezen a területen csak öt-hét százalékos növekedést értek el, ami fényt vet a termékszerkezetnek a nemzetközi követelményekhez mért elmaradottságára. Kézenfekvő: a vas- és acélöntvénynek mindegy, korszerű vagy elavult áru készül-e belőle. Nekünk azonban, az eszközközt felhasználó embernek miért közömbös ez?!

Ne becsüljük le mindazt, ami a legutóbbi két esztendőben a takarékoság, a meglévő források ésszerűbb hasznosítása érdekében történt. Fontosak ezek az eredmények. Am elismerő értékelésük nem ok arra, hogy bárhol is elégedettek legyenek. Eljutottak egyről kettőre, de háromra még nem. Esetlegesen, bátorításként azok a kezdeményezések, amelyek az igazi takarékosághoz, s ezzel a dolgok nehezebb részéhez kapcsolódnak. Mert könnyebb áttekinthetővé tenni az anyagelszámoltatási rendszert — s ez sem csekély lépés —, mint egy új, az anyagot, az energiát, az élőmunkát fajlagosan jobban hasznosító termékkel előrukkolni. Csak hogy a legtükrösebb anyagelszámoltatási rendszer is keveset ér, ha a műhelyből, az üzemből, olyan áru kerül ki, amelyet a talpraesett kereskedők kinnal-keserével tudnak eladni.

Ahol időben fölfedezi, miként kapcsolódik az egyszerűbb út a bonyolultabbhoz, mi módon követi a pazarlás megakadályozását a tényleges takarékoság, ott már azt sem lesz nehéz megelni, ami a szűkebb és nagyobb közösségeknek hasznos, mert célszerű.

Mészáros Ottó

Százmilliók — társadalmi munkából

A Csongrád megyei tanácsnál összesített adatok szerint a lakosság a negyedik ötéves tervben mintegy 480 millió forint értékű társadalmi munkával járult hozzá a városok és a falvak fejlesztéséhez. Az összefogás eredményeként a községekben elsősorban vízvezeték- és a járdahálózat bővült, a tervezettnél nagyobb mértékben.

A városokban — főleg az üzemi munkások áldozatváltásával — a kommunista szombatokon végzett munka eredményeként — új óvodákat építettek, több gyermekintézményt pedig bővítettek, korszerűsítettek. Emellett erdei tornapályák, új parkok építésével, fásítással csinosították lakóhelyük környezetét az emberek.

Domaszék és Ruzsa iskolája

Egyik februárban, a másik áprilisban készül el

A ruzsai és a domaszéki új iskola építéséről többször írtunk már lapunkban. Nem azért kapcsolható össze a mondja most, a sajátos építőipari szak kifejezések félreértéséről van szó. Más jelent a műszaki átadás, és a használatbavétel időpontja. Felesleges lenne most kommentárt fűzni ehhez a „félreértéshez”, hiszen Domaszéken azt hallottuk a tanácsnál, olyan állapotban volt az épület, a műszaki átadásnál, hogy még hibajegyzéket sem lehetett fölvenni. Annyi megoldandó munka volt még hátra. Mindenesetre mindkét község bízik az újabb ígéretekben. Domaszéken és Ruzsán is elkezdte a fűtés, a padlóburkolatot ragasztják a munkások, sőt Domaszéken — ismét társadalmi munkában — az asszonyok már a takarítást is megkezdtek. Arra számítanak itt, és erre van ígéret, hogy február 15-ig átadják az épületet. A ruzsai április első napjaiban. Mindkét községben azt tervezik, hogy átadás után azonnal megkezdik az iskola költöztetését, a tanév hátralévő hónapjait jobb körülmények között szeretnék el-
tölteni.

H. D.